

Realizari shi apurari a ăndrepturor a comunitătslor etnitsi pi nivel local

- experiensă shi dimăndări -

SRETEN COTSESCHI

Scopia, ciarshar, anlu 2014

1. Conțsăniri

2. Acronimi	3
3. Prefatsă	4
4. Introdutsiri	5
5. Standardi internatsionali ti ăndrepturli a minorităttslor	6
6. Cadru leghislativ ti ăndrepturli a comunităttslor tu Republica Machidunia	7
7. Provocări shi practichi pi nivel local.....	15
7.1.Ăndrepturli a comunităttslor pi nivel local shi CRAC	15
8. Ombudsman.....	27
9. Comisii ti apurari di discriminari CAD	29
10. Dimăndări complementari ti realizari a ăndrepturilor a comunităttslor pi nivel local	32
11. Bibliografii	36
13. Internet adresi tsi poati s-ufilisească	36
Suplimentu 1: Frăndză cu nomuri cu cari amandmanili constitutsionali s-andreg shi s-pretsizeadză	37
Suplimentu 2: Propuniri ti avtentiv explicari a articolui 41 shi articolu 55 di NCL.....	39
Suplimentu 3: Format a unui formular ti jileari pănă la Ombudsmanlu.....	42
Suplimentu 4: Format ti jileari pănă la CAD.....	424

2. Acronimi

ARĂC	Aghentsii ti realizari a ăndrepturilor a comunitătslor
SRCO	Secretariat ti realizari a contractului di Ohărda
OSCE	Organizatsii ti sigurantsă shi colaborari tu Europa
RM	Republica Machidunia
CO	Contractul di Ohărda
NU	Natsiunili Uniti
CE	Consiliulu ali Europa
MCL	Ministeriat ti condutsiri locală
NCL	Nom ti condutsiri locală
CRAC	Comisii ti relatsii anamisa di comunitătsli
FO	Fimiridă ofitsială
CRCL	Comunitati a reonilor a condutsiriljei locală
UE	Unia Europeană
O	Ombudsman
CAD	Comisii ti apurari di discriminari

3. Prefatsă

Aestu raportu easti adrat ti lipsiturli a Aghentsiiljei ti realizari a ăndrepturilor a comunitătslor tu Republica Machidunia, cu sustsăniri a Organizatsiiljei ti sigurantsă shi colaborari – Misia OSCE di Scopia.

Scupolu alushtui raportu easti s-adară analiză a cadurlu leghislativ, experientsa, a nai ma multu a practichilor ti niintari shi apurari a ăndrepturilor atselor cari pricad a comunitătslor cari suntu ma niheam di 20% di populatsia tu Republica Machidunia, a lor partitsipari tu protsesili di adutseari detsizii pi nivel local, cum shi s-da apandăsi pi ma multi ăntribări ăn ligatură cu protsedurili shi practichili ti realizari shi apurari a ăndrepturilor a lor.

Diferent di raporturli andreapti di ma ninti shi materialili ligati cu aestă temă, pi bază a dimăndărlor ali ARĂC, aestu textu, pi shcurtă, simplă limbă tsi s-achicăseashti/terminologhii, li prezenteadză nomurli cari suntu alăxiti dupu amandmanili Constitutsionali di la anlu 2001, leghislativa actuală shi situatsia reală shi provocărli ti realizari shi apurari a ăndrepturli a comunitătslor tu RM.

Autorlu a textului actsentu ahorghea bagă pi practichili pi nivel local, li determineadză provocărli cu cari s-străvăsescu cându tu praxa s-realizeadză ăndrepturli a comunitătslor, shi tu sinfunilji cu atsea, da dimăndări ti a lor năstritseari shi niintari.

Pi ninga ARĂC, OSCE shi alti organizatsii shi aghentsii, s-ashteaptă ca aestu raportu va lu ufilisească membrilji a consiliulor a comunilor, membrilji a comisiilor a comunilor ti relatsii anamisa di comunitătslor, asotsiatsii a bănătorlor shi alti persoane cari s-intereseadză, organizatsii shi institutsii, cu scupo adrari plan ti a lor activităts ta s-adreseadză ună parti di provocărli cu cari s-străvăsescu comunitătsli pi nivel local, ti nintari shi apurari a ăndrepturli a lor.

4. Introdutsiri

Tu sotsietătsli cu ma lungă traditsii democratică, aprucearea a condutsiriljei cătră bătătorlji shi practicari a democratiiljei pi nivel local easti nai ma mari prioritet shi amintatic. Cu atsea, bătătorlji au posibilitati direct s-partitsipeadză tu protsesili ti adutseari detsizii shi a lor realizari ăn cadur a comunăljei.

Republica Machidunia tu practicarea a democratiiljei pătă tora, cu alăxerli constitutsionali di la anlu 2001 shi a lor ufiliseari, putu s-adară mehanizmi cari lipseashti s-asigureadză niintari shi apurari a ăndrepturilor a comunitătslor cari suntu ma niheam di 20% di numirlu total a populatsiiljei (tu textul ma anclo: comunităts), cu posibilitati ti a lor efectiv partitsipari tu protsesili ti adutseari detsizii, cum pi nivel tsentral ashitsi sh-pi nivel local.

Protseslu di detsentralizari, ca protses ti apruceari a condutsiriljei cătră bătătorlji, scljeama predarea a vărnuu competentsii di nivel tsentral pi nivel local ti adutseari detsizii, di aspectu a comunitătslor etnitsi shi niintari a ăndrepturilor a lor, ahurhi cu ănsimnari a Contractului di Ohărda¹ anlu 2001, cu tsi eara prividzuti alăxiri a Constitutsiiljei ali RM cum shi alăxiri a ma multilor nomuri cari s-realizară tu anljji dupu atsea.

Pi ninga alanti reguli di CO cari suntu di interes a comunitătslor, printsiplu ti nidiscriminari shi egal partitsipari easti nai ma importantul amintatic shi idghul easti implementat tu mari numir di nomuri shi alti acti leghislativi cari reguleadză sferi diferenti di bana sotsială.

Cu atsea, cu Constitutsia shi nomurli ali RM s-garanteadză ăndrepturli a comunitătslor shi s-defineadză protsedurili ti a lor realizari shi apurari tu ma multi sferi. Lipseashti s-actsentăm ca idghea cum eara ninti alăxirli anlu 2001, s-tinjiescu shi standardili internatsionali, conventsiili shi dimăndărli, tut cu scupo s-andreagă solutsii leghislativi cu analtu calitet cari suntu di interes a bătătorlor.

---

¹ Contractu di Ohărda: <http://www.osce.org/skopje/100622>

5. Standardi internatsionali ti ăndrepturli a minorităttslor²

Pi ninga leghislativa natsională, scljeama Constitutsia shi nomurli ali RM, ari shi andau organizatsii shi institutsii internatsionali shi interguvernamentali, cari s-ocupeadză cu definari a standardilor ti ăndrepturli a comunităttslor etnitsi – minoritătts, shi cu aprucheari declaratsii shi conventsii cari li obligheadză statili ănsimnătoari s-li tinjisească shi s-li niinteadză ăndrepturli a minorităttslor.

Aoatsi ninti tut lipseashti s-aducă a minti:

- Natsiunili Uniti:
  - Declaratsia a NU ti ăndrepturli a persoanilor cari pricad a minorităttslor natsionali, comunităttsli etnitsi, relighiozi shi lingvistitsi³
- Consiliu ali Europa:
  - Conventsia ti apurari a minorităttslor natsionali⁴
  - Cartea europeană ti limbili reghionali shi minoritari⁵
- Documenti a Uniiljei Europeană – cartea ti ăndrepturli fundamentali tu UE
- Standardi al OSCE shi Analtul comesar ti minoritătts natsionali⁶

Aestu raportu da cadru ti ma importantili documenti internatsionali ligati cu aestă problematică, ca urnimii ti ma anclo adrari crcetari pi aestă temă, ma idghili nu li analizeadză shi nu li explicheadză.

---

² Minoritătts - noari general aprucheată defintsii ti minoritati. Dupu Max Van Der Shtul: Minoritatea easti grupă cu caracteristichi lingvistitsi, etnitsi shi culturali cu cari s-aleg di multsimea.

³ <http://www.un.org/documents/ga/res/47/a47r135.htm>

⁴ <http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/157.htm>

⁵ http://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/textcharter/Charter/Charter_mk.pdf

⁶ <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuideMinorities9en.pdf>

6. Cadru leghislativ ti ăndrepturli a comunitătslor tu Republica Machidunia

Cu ănsimnarea a CO pi 13 di august, anlu 2001, reprezentantsăljji a partilor polititsi⁷ cari eara prezentsă tu Parlamentul ali Republica Machidunia tu atsel chiro, u confirmară vrearea ti titnjiseari shi niintari a ăndrepturilor a tutulor comunităts cari băneadză tu ea.

Dupu atsel contractu, anamisa di alantă, pi bază di partitsiparea protsentuală a comunitătslor tu numirlu total di bănători suntu prividzuti ăndau ăndrepturi ti comunitătsli tu sferi diferenti. Tsicara ca determinarea a protsentilor ti amintari vără ăndrepturi easti limitari, iara, easti adrată niintari tu atsel contextu, tu comparari cu Constitutsia ali RM di la anlu 1991⁸ shi nomirli validi până la anlu 2001.

Caracterlu multiethnic ali RM, a cu atsea shi numirlu exact ti partitsiparea protsentuală a cafi unăi comunitati, eara confirmat cu ănregistraarea di la anlu 2002, shi rezultatili u spusiră aestă structură etnică a populatsiiljei: 64,8% Machidonj, 25,17% Arbineshi, 3,85% Turtsă, 2,66% Romi, 1,78% Sărghi, 0,84% Boshnjatsi, 0,48% Armănj shi 1,04% alantsă.

6.1. Amandmani a Constitutsiiljei dupu CO

Protseslu ti implementari a CO ahurhi cu aprucheari a tsisprătslor amandmani constitutsionali, căndu eara adrati shi niscănti alăxiri leghislativi tu cari intra shi ăndau reguli ligati cu printsiplu ti egal partitsipari.

Amandmanili a Constitutsiiljei di la anlu 1991 suntu importanti di ispeti a factului ca deadiră posibilitati ti niintari a ăndrepturilor atselor cari pricad a comunitătslor, spusi tu nai ma analtul actu - Constitutsia ali RM.

Dupu CO, aesti amandmani di Constitutsia eara aprucheari anlu 2001⁹:

- Amandman IV – Preambulă;
- Amandman V – ufiliseari a limbăljei a comunitătslor;
- Amandman VI – egal partitsipari atselor cari pricad a comunitătslor;
- Amandman VII – statuslu a comunitătslor di pisti;
- Amandman VIII – expresionari liberă a identitatiljei atselor cari pricad a comunitătslor;

---

⁷ Partili polititsi a curi reprezentantsă lu ănsimnară documentul a Contractului di Ohărda: VMRO-DPMNE, Aliansa a sotsial democratslor ali Machidunii, Partia ti prosperitati democratică, Partia democratică a Arbineshlor

⁸ Constitutsia ali RM anlu 1991 <http://www.sobranie.mk/ustav-na-rm.nsp>

⁹ Constitutsia ali RM anlu 2001 <http://www.dzr.gov.mk/Uploads/ustavrm.pdf>

- Amandman IX – garantsii ti apurari, niintari shi crishteari a aveariljei istorică shi artistică;
- Amandman X – protseduri parlamentari;
- Amandman XI – alidzeari Ombudsman;
- Amandman XII – Comitet ti relatsii anamisa di comunitătsli;
- Amandman XIII – nominari membri a Consiliulu ti sigurantsă;
- Amandman XIV – alidzeari membri a Giudiclui republican;
- Amandman XV – alidzeari judicatori a Giudiclui constitutsional;
- Amandman XVI u XVII – conducsiri locală;
- Amandman XVIII – modus ti adutseari detsizii ti ahurheari cu alăxirli a Constitutsiiljei.

Cu amandmanili IV shi VIII terminlu “natsionalităts” easti alăxit cu terminlu “comunităts” shi ashitsi s-ăndreadzi, creashti statuslu a Arbineshlor, Turtsălji, Armănjliji, Romi. Idghea ashitsi comunitatea sârbească shi a Boshnjatslor amintară status di apurată categorii constitutsională cu a lor scriari tu Preambula, cum shi tu alti amandmani cari inshiră di CO.

Cu amandmanlu V s-actsenteadză ca limba machidunească shi a ljei literi chirilitsi, easti limbă ofitsială pi teritoria ali Republica Machidunia, ma idghea ashitsi u ofitsializeadză shi ufilisearea a limbilor cari li zburăscu nai ma niheam 20% di bănătorlji tu Republica Machidunia.

Cu amandmanlu VI, s-promoveadză printsiplu ti egal partitsipari a comunitătslor tu organili a institutsiilor pi nivel tsentral shi local.

Tu amandmalu XVI s-zburashti ti implementari dublă votari ti nomlu ti conducsirea locală, nomlu ti finansarea locală, alidzeri locali, sinuri a comunilor shi ti căsăbălu Scopia.

Suplimentu 1: Frăndză cu nomuri cu cari amandmanili constitutsionali s-andreg shi s-pretsizeadză.

6.2. Detsentralizari – competentsii cari lji suntu dati a comunăljei

Detsentralizarea easti protses di pridari (delegari) a competentsiilor di guvernul (nivel tsentral) a comunilor (nivel local), cu tsi u asigureadză autonomia a conducsiriljei locală singură s-aducă detsizii ti vără ăntribări. Segmenti printsipali a detsentralizariljei tu RM suntu: detsentralizari a conducsiriljei, detsentralizari fiscală, organizari teritorială shi ănsănătushari a capatsitetilor a comunilor.

Cu tritseari a competentsiilor di nivel tsentral pi nivel local, comunili amintară competentsii tu aesti sferi: adrari plan urbanistic, educatsii, cultură, apurari sotsială shi apurari a fumeljlol,

avigljeari a sănătătiljei primară, developari economică locală, avigljeari a loclui ti bănari shi a naturăljei, sportul shi recreatsia, activitătis comunali, apurari di foc.

Di aspectu a realizarijei shi a niintarijei a ăndrepturli a comunitătslor, nu suntu umpluti până tu soni ashtiptărli di protseslu a detsentralizarijei fiscală, suntu lipsiti finansii tu bugetlu a comunăljei ti educatsii tu conditsii cându hărgili a sculiilor di an tu an crescu, tsi ari influentsă pi realizarea a ăndreptului ti educatsi pi limba di dada. S-mindueashti ca atsea easti ună di ispetsli tsi noari niintari tu dishclidearea nali clasuri pi limba di dada ti atselji cari pricad a comunitătslor tu RM.

Niaveari finansii tu bugetlu a comunăljei, cum shi factul ca nica easti tsentralizat protseslu ti aprucheari planuri urbanistitsi, s-reflecteadză shi pi programili ti adrari monumenti ti adutseari a minti cari lipseashti s-li aducă shi s-li finanseadză comuna, a cari suntu di importantsă ti atselji cari pricad a comunitătslor. Niaveari finansii tu comuna s-reflecteadză shi pi informarea a comunitătslor pi limbili ti ufiliseari ofisială tu comunili, di ispeti ca nai ma multi ori nu au persoane ti tradutsiri shi ajurari shi a materialilor ti shedintsili a consiliulu. Idghea ashitsi, niaveari finansii tu bugetlu a comunăljei easti ispeti printsipală s-nu s-ampartă finansii di bugetlu a comunăljei ti lucurlu al CRAC, sustsăniri a programilor di sfera di cultura cari suntu di interes atselor cari pricad a comunitătslor tu comunili, cum shi ti sustsăniri a asotsiatsiilor ti realizari programi di interes a comunitătslor.

6.3. Aghentsia ti realizari a ăndrepturilor atselor cari pricad a comunitătslor (ARĂC)

Tu sinfunilji cu Nomlu ti niintari shi apurari a ăndrepturilor atselor cari pricad a comunitătslor cari suntu ma niheam di 20% di populatsia tu RM, s-fundă Aghentsia ti realizari a ăndrepturilor a comunitătslor (ARĂC) cari adară analiză ti realizarea shi niintarea, apurari a ăndrepturilor atselor cari pricad a comunitătslor shi adară controlă ti realizari a regulilor di nomurli cu cari suntu regulati atseali ăndrepturi.

Ăn cadur a lucurlu a ljei ARĂC s-alumtă ti complet realizari shi apurari a ăndrepturilor atselor cari pricad a comunitătslor tu sfera di:

- intrari la lucru tu sinfunilji cu printsiplu ti egal partitsipari;
- ufiliseari a limbăljei;
- educatsii pi limba di dada (sculii primară, di mesi shi analtă sculii);
- promovari a culturăljei shi a avearijei culturală atselor cari pricad a comunitătslor;
- informari pi a lor limbă pit mediumili electronitsi shi mediumili di presă;

- sustsăniri ti fundari asotsiatsii a bănătorlor shi fondatsii cu scupo realizari a scupadzlor culturali, educativi, artistitsi shi shtintsifitsi;
- realizari a ăndreptului ti ufiliseari a lor simboli cum shi tu alti sferi tu cari cu nom suntu regulati ăndrepturli atselor cari pricad a comunitătslor.

Tu tuti sferi cari suntu adusi a minti ăn cadur a lucrului a ARĂC, ari mari numir di remarchi di parti atselor cari pricad a comunitătslor, cari nu suntu remarchi ti lucrulu a singurăljei Aghentsii, ma ti situatsiili cari suntu actuali tu comunili. Tu atsel contextu, poati s-aleagă ună parti di eali, cari suntu duchiti tu chirolu căndu s-lucra tu laboratorii ti ănsănătusheari a capatsitetilor a CRAC realizati di parti ali CRCL shi IDC tu anlu 2013:

- căndu s-intră la lucru tu comunili ică tu firmili publitsi, nu s-tinjiseashti printsiplu ti egal partitsipari, shi nai ma multi ori tu nai ma nibună situatsii suntu ma njitsli comunităts, nai ma multu Romili, Sărghilji shi Turtsălji.

- ufilisearea a limbilor ăn cadur a condutsiriljei locală, sh-pi ninga detsiziili a consiliulu ti ofitsial ufiliseari a vărnu limbă, tu vără di comunili nu s-practicheadză, nitsi la shedintsi a consiliulu, nitsi tu administratsia.

- promovarea a culturăljei shi a aveariljei culturală a comunitătslor tu comunili nu s-realizeadză, shi comunili tu nai ma mari parti, nu ampartă finansii ti atsel scupo.

Ca nai ma mari provocari tu aestă parti, dupu minduearea a partitsipantsălor la Forumlu partitsipativ a asotsiatsiilor a bănătorlor a comunitătslor di la ARĂC, easti finansarea a asotsiatsiilor cari lipseashti s-hibă sustsănută cu ahorghea fondu cu cari lipseashti s-lucreadză ARĂC ti ăntribări di sfera di cultura, informarea pi limba di dada pit mediumili, ăntribarea ti eucatsii pi limba di dada shi egal partitsipari ti intrari la lucru tu institutsii locali shi di stat.

Tu atsel contextu, ARĂC, pi ninga andamasili promotivi shi informativi tu comunili cari eara realizati tu chirolu tricut, s-constateadză lipsitura ARĂC s-aibă purtatic proactiv cătră comunili iu băneadză ma njitsli comunităts cu propuniri concreti ti realizari, apurari shi niintari a ăndrepturilor a comunitătslor.

Ashitsi, ARĂC va s-poață s-adară analizi shi s-developeadză dimăndări ti cafi ună di comunili ahorghea ti finansari a asotsiatsiilor di bugetlu a comunilor ti proecti cari suntu di interes a comunitătslor shi cari adreseadză temi shi provocări di sfera a educatsiiljei shi cultura. Idghea ashitsi, tu atseali comuni iu ari mediumi fundati di comuna, poati s-da propuniri ti emitari programă shi contsăniri informativă pi limba a comunitatiljei tu comuna.

Niavearea finansii ti lucru ali ARĂC cari eara spusă shi tu raportul a UE ti niintarea ali RM, easti cheadic serioz tu lucrulu a Aghentsiljei shi eforturli ti realizari a ăndrepturilor a comunitătslor.

6.4. Comisii ti relatsii anamisa di comunitătsli

Cu nomlu ti condutsiri locală di la anlu 2002, easti prividzută obligator fundari Comisii ti relatsii anamisa di comunitătsli tu 20 comuni tu Republica Machidunia shi tu căsăbălu Scopia (cu nai ma naua ampărtsari teritorială shi aprucheari a comunilor cătră comuna Chicia, ari 19 di comuni iu dupu nomlu obligator s-fundeadză shi CRAC shi 20 comuni iu eali suntu fundati pi bază facultativă ică volonteră), cu tsi s-asigureadză posibilitati s-partitsipeadză tu protseslu ti adutseari detsizii shi creari politichi a tutolor comunităts etnitsi cari băneadză pi teritoria a comunăljei respectivă.

Comisiili ti relatsii anamisa di comunitătsli suntu uniclu cadur institutsional ti dialog anamisa di comunitătsli pi nivel local, ăn cadur a comunăljei.

Lucurlu alushtor comisii nu scljeamă mash apurari a ăndrepturilor a comunitătslor etnitsi cari băneadză tu minoritati. Functsiionarea alushtor comisii scljeamă transparitati tu lucrulu a Consiliulu shi posibilitati ti comunitătsli, cari nu suntu prezentats tu Consiliulu a comunăljei s-da mindueari shi propuniri ti vără ăntribări ti cari Consiliulu a comunăljei lipseashti s-aducă detsizii. Aestă easti posibilitati extraordinară ti atselji cari pricad a comunitătslor, cara s-nu aibă a lor reprezentantu tu consiliulu a comunăljei aleptu la alidzeri, s-poață prit CRAC s-li spună minduerli atselor cari pricad a comunitatiljei ti vără ăntribări.

Aestă easti comisii permanentă a Consiliulu a comunăljei shi functsiioneadză ca tuti alanti comisii. Unica diferentsă easti atsea tsi Consiliulu, cându adutsi detsizii di sferili ligati cu identitatea culturală shi etnică a comunitătslor etnitsi, tu sinfunilji cu Nomlu ti condutsiri locală, lipseashti s-li aproachă cu ahorghea multsimi, ashidzăsă multsimea al "Badenter".

Tsicara fundati, institutsiili di stat shi institutsiili locali nu adrară tut tsi putea ta s-li pomova CRAC anamisa di bănătorlji shi atsea alăsă loc ti shpeculatsii ti atsea cari easti roljea a lor. Nai ma multi ori, nai ma mari parti di atselji bănători cari confirmară ca au informatsii ti CRAC, pi eali mutrescu ca pi organi cari lipseashti s-agiută ti năstritseari a problemilor a bănătorlor cara s-bată vără pi bază etnică ică ca forumi la cari va s-debateadză ti ăntribări ligati cu bănătorlji di tuti sferi a banăljei. Atseali pertseptsii nu suntu tu sinfunilji cu atsea tsi easti prividzută cu nomlu.

Dupu Nomlu ti condutsiri locală adus anlu 2002, lucrulu alushtor Comisii suntu definati cu articolu 41 shi cu articolu 55.

Dupu articolu 41 di NCL:

- (1) Consiliulu poati s-lucreadză tu situatsii cându la shedintsa partitsipeadză multsimi di numirlu tut a membrilor a consiliulu.
- (2) Consiliulu adutsi detsizii cu multsimi di voturi di membrili cari suntu prezentsă, cara s-nu hibă prividzută altă turlii cu nomlu shi cu statutlu.
- (3) Regulili ligati cu cultura, ufilisearea a limbilor shi literili pi cari zburăscu ma niheam di 20% di bănătorlji tu comuna, determinarea shi ufilisearea a truplui shi hlambura a comunăljei, s-aproachă cu multsimi voturi di membrilji a consiliulu cari suntu prezentsă, cu atsea tsi lipseashti s-aibă multsimi di voturi di prezentsălji membri a consiliulu cari pricad a comunitătslor cari nu suntu multsimi di populatsia tu comuna.
- (4) La shedintsa a consiliulu, s-voteadză public.
- (5) Ti cafi ună shedintsă a consiliulu s-angrăpseashti shi legat.

Tu articolu 55 di Nomlu ti condutsirea locală ăngrăpseashti:

- (1) Tu comuna tu cari nai ma niheam 20% di numirlu total a bănătorlor a comunăljei determinat la ănregistrarea dit soni a populatsiiljei pricad a vărnuu comunitati, s-fundeadză comisii ti relatsii anamisa di comunitătsli.
- (2) Tu Comisia di alinea 1 di aestu articol partitsipeadză idghu numir di reprezentantsă di cafi ună comunitati cari băneadză tu comuna.
- (3) Moduslu ti alidzeari membri a comisiiiljei s-reguleadză cu statut.
- (4) Comisia li ljea tu videari ăntribărli cari suntu ligati cu relatsiili anamisa di comunitătsli cari băneadză tu comuna shi da mindueari shi propuniri ti moduslu cum s-li năstreacă.
- (5) Consiliulu a comunăljei ari obligatsii s-li ljea tu videari minduerli di alinea 4 alushtui articol shi s-aducă detsizii ăn ligatură cu eali.

6.5. Determinari a numilor a stradilor, platsa, apuntsăli shi ti alti obiecti infrastrukturali¹⁰

Tu sinfunilji cu articulu 4 di nomlu ti determinari a numilor a stradilor, platsa, apuntsă shi ti alti obiecti infrastrukturali, determinari numă a unăi stradă, platsa, apunti shi ti altu obiectu infrastruktural tu reonlu a comunăljei s-adară cu detsizii adusă di parti a consiliulu a comunăljei, a ti reonlu a cāsăbălui Scopia, cu detsizii adusă di Consiliulu a cāsăbălui Scopia.

Detsizia di alinea 1 di aestu articol s-aproachi cu multsimi botsuri di membrilji a consiliulu a comunăljei cari suntu prezentsă, ică a Consiliulu a cāsăbălui Scopia, shi lipseashti s-aibă multsimi botsuri di membrilji a consiliulu cari suntu prezentsă a cari pricad a comunitătslor cari nu suntu multsimi di populatsia tu comuna, ică tu cāsăbălu Scopia.

Ti solutsiili ti determinari a numilor a stradilor shi alti obiecti infrastrukturali lipseashti s-aibă sinfunilji shi di Guvernul ali RM.

Ăntribarea ti alăxeari a numilor a stradilor shi obiectili infrastrukturali easti tut ma actuală, shi mari numir di comunili, ică ahurhiră, ică au tu plan s-ahurhească cu alăxeari a numilor a stradilor ică obiectilor. S-mindueashti ca ti atseali alăxeri interes spun comunitătsli cari băneadză tu comunili, cara s-ljea tu videari ca ti aesti alăxeri s-voteadză cu ahorghea multsimi ică ashi dzăsa regula al Badinter. Di atseali ispets CRAC lipseashti s-hibă consultată ti a ljei mindueari ninti s-aducă detsizii.

6.6. Egal partitsipari tu organili a administratsiiljei publică

Ună di ăntribărli cu ahorghea importantsă tu discusiili ti Contractul di Ohărda eara shi realizari a ăndreptului ti egal partitsipari atselor cari pricad a comunitătslor tu organili a condutsiriljei di stat shi tu administratsia publică.

Aestu printsip s-ufilizeadză ti:

- alidzeari giudicatori shi giudicatori di populu
- alidzeari procurori publitsi
- ti intrari la lucru tu slujba giudicatoară
- ti intrari la lucru tu slujbili a procurorlui public
- ti intrari la lucru ca administratsii di stat shi administratsii publică

---

¹⁰ Nom ti determinari a numilor a stradilor, platsa, apuntsăli shi ti alti obiecti infrastrukturali. Fimiridă ofitsială ali RM numir 66/04 di 01.10.2004

- ti constituari organi a Academiiljei ti giudits shi procurori, nominari membri tu comisiili, ti selectsii a candidatslor ta s-li approachă ti trening
- ti intrari la lucru tu organili a condutsiriljei locală, firmili publitsi shi institutsiili publitsi
- alidzeari dascalji ti tu gărdinitsili, colaboratori expertsă shi altu cadar tu sculiili primari shi di mesi

Atselji cari pricad a comunitătslor, pi ninga ombudsmanlu, inspectorat di stat shi inspectorat ti condutsirea locală, ti vără lucruri niregulari ică determinati situatsii ca nu existeadză egal partitsipari ti intrari la lucru, poati s-pitreacă documentu ti jileari shi până la Aghentsia ti administratsii, s-li informează shi CRAC shi ARĂC, shi s-da documentu ti jileari di ninti a giudicului competentu.

Dupu analizili a IDC shi CRCL di la anlu 2013 ti pertseptsia ti egal partitsipari ti intrari la lucru, ca nai ma importantu momentu di parti a bănătorlor – cari pricad a comunitătslor eara actsentată pricădearea tu vără partii politică, ninti pricădearea etnică ică alti criteriumi shi cvalificatsii.

Tu firmili publitsi fundati di parti a comunilor, nu s-adună găile ti egal partitsiparea atselor cari pricad a comunitătslor, ma indicativ easti atsea tsi asotsiatsiili ică atselji cari pricad a comunitătslor ca persoane individuali nu pitrec documentu ti jileari ică jileri giudicătoari până la persoana yiuristică. Dupu rezultatili di spunerli, nai ma multi ori solutsii ti intrari la lucru s-caftă pit membrura tu partii politică.

7. Provocări shi practichi pi nivel local

Tu continuitet easti spusă shi suntu dati comentari ti atsea cum shi cu cari mehanizmi poati s-realizeadză ăndrepturli a comunitătslor pi nivel local.

7.1. ăndrepturli a comunitătslor pi nivel local shi CRAC

Easti evident ca di contactili shi comunicatsia cu membrilji a consiliurli a comunilor shi cu membrilji a Comisiilor ti relatsii anamisa di comunitătslor, interesantă easti atsea tsi comuni diferenti da explicări diferenti a Nomlui ti condutsiri locală shi tu sinfunilji cu atsea li aduc detsiziili.

Dupu cercetarea realizată di parti a IDC-Tetova cându eara publicat shi documentul Analiză a politichilor ti CRAC¹¹, ari lucruri cari nu suntu pretsizati până tu soni tu articulu 41 shi articulu 55 cari s-reflecteadză pi lucruru a CRAC shi priaduc până di greutăts tu a lor functsionari.

Ilghea ashitsi, cu atsea cercetari eara identificati ma multi ăntribări cari poati s-categorizeadză tu ăndau grupi:

- niaveari mehanizmi ti sustsăniri a continuitetului tu lucruru al CRAC di cându va s-implementeadză nau structură administrativă dupu alidzeri locali
- niaveari transparentati shi informatsii (t.e. niaveari bază sistematică, pretsiză shi organizată bază di informatsii ăn ligatură cu lucruru a CRAC pi nivel di comună) până cari bănătorlji pot s-yină tu comuna
- niaveari comunicatsii anamisa di membrilji a CRAC shi bănătorlji di comuna.

• Leghitimitati cându s-aleadzi reprezentantulu a vărui comunitati tu CRAC

Tu aestă parti noari leghislativ ăngrăpsiti protseduri shi criteriumi, shi comunili nu au unificată pozitsii. Ari exempli iu membrilji s-aleg pi concurs realizat di parti a comunilor, tu alti comuni tu consultatsii cu asotsiatsiili tsivili, pi nivel local shi ashii ma anclo. Pi ninga atsea, s-bagă shi ăntribarea cari poati, a cari nu poati s-hibă membru al CRAC, persoanei giudicati pi bază diferentă shi ashii ma anclo.

Ti ma njitsli comunităts cari nu au a lor reprezentantulu (dupu pricădearea etnică) tu consiliulu a comunăljei, di mari importantsă easti s-aibă a lor reprezentantulu tu CRAC. Ashitsi, indirect va s-aibă posibilitati s-li prezenteadză interesili a comunitatiljei etnică a curi pricadi shi cu atsea s-da posibilitati ideili shi propunirili a ma njitslor comunităts, pit CRAC, s-hibă prezentsă tu consiliulu

---

¹¹ IRZ- Tetuva, anlu 2011: Analiză a politichilor ti CRAC

a comunăljei cāndu s-aduc detsizii. Ca dimăndari, la adunări a bānătorlor organizats di grupi niformali di bānători ică asotsiatsii, poati s-aleagă propuniri ti reprezentantul a comunitatiljei tu CRAC.

- **Adutseari detsizii cu ahorghea multsimi tu consiliulu a comunăljei – detsizii cu ashi dzăslu “Ăndreptu al Badinter”**

Di ahorghea interes ti CRAC tu aestu articol easti alinea 3, ăn ligatură cu regulili di sfera di cultura, ufilisearea a limbilor shi literili, cum shi ufiliseari a truplui shi hlambura a comunăljei. Atseali reguli, spusi ma ănsus, s-aduc cu ahorghea multsimi ică cu ashi dzăslu “Ăndreptu al Badinter”. Adutsearea detsizii cu ahorghea multsimi ică cu ashi dzăslu “Andreptu al Badinter” scljeamă ca ta s-hibă ună regulă apruceată, ună giunitati di prezentsăljei membri a Consiliulu cari dupu a lor origină etnică pricad a comunitatiljei minoritară, lipseashti s-da sustsăniri ti propunirea.

Votarea cu ahorghea multsimi ică cu ashi dzăslu Ăndreptu al Badinter easti di mari importantsă ti comunitatea cara s-aibă reprezentantsă tu consiliulu a comunăljei, di ispeti ca ashi au posibilitati s-li actsenteadză ăntribărlu di importantsă ti a lor comunitati shi s-nu da sustsăniri ti solutsii cari nu suntu tu a lor interes.

Exemplu: la alidzerli locali dit soni tu ună comnă suntu aleptsă 31 di membri a consiliulu, di cari 9 (nau) consilieri cari dupu a lor origină etnică pricad a comunitatiljei minoritară. La shedintsa a Consiliulu easti dată propuniri ti apruceari a truplui ca semnu a Comunăljei. Tu momentul di votari tu aula pi ninga alantsă consilieri, prezentsă suntu shi 5 di total aleptsăljei 9 consilieri cari pricad a minoritatiljei etnică tu comuna. Căndu va s-lipsească s-voteadză ti propunirea, pi ninga multsimea simplă, di numirlu total a membrilor a consiliulu, nai ma niheam giunitati, scljeama trei membri di numirlu total di membrilji prezentsă tu aula (dupu aestu exemplu 5 membri), cari suntu minoritari etnică lipseashti s-da sustsăniri ti propunirea ta s-poată s-hăbă apruceată. Cu alti zboară, giunitati di membrilji a consiliulu cari suntu prezentsă cari pricad a ma njitslor comunităts lipseashti s-hibă sinfunj cu propunirea, ta s-poată s-hibă apruceată.

- **Chiro pretsiz ti lucrulu a CRAC shi comunicatsia cu Consiliulu a comunăljei**

Tu nomlu nu easti definată tu cari chiro Consiliulu a comunăljei caftă shi CRAC ari obligatsii s-da apandăsi ti vără ăntribari. Cu atsea, cara s-nu hibă tu posibilitati CRAC s-tsănă sheditsă shi s-da mindueari, atsea scljeamă ca poati s-adară blocadă a lucrului a Consiliulu a comunăljei, ică protsedura ti adutseari detsizii s-continueadză fără mindueari di CRAC, cu tsi s-shcurteadză posibilitatea ti expresionari a minduerlor a ma njitslor comunităts.

Tu aestă parti, cara s-nu hibă ifhăristusită vără di comunitătsli, poati s-jilească shi până di Ombudsmanlu.

- **Arhiva a CRAC**

Ashi cum eara spusă ma ninti, tu comunili noari arhivi di material, mindueri shi alti documenti ligati cu lucrulu al CRAC. Cu atsea, tu ăntribari s-aduc mari numir di detsiziili a consiliulu, desi eara adusi cu protseduri prividzuti cu nomlu shi desi ăndrepturli a ma njitslor comunităts eara tinjsiiti. Aestă easti mari problem căndu yini până di eventual alăxeari a administratsiiljei a comunăljei dupu alidzeri locali, shi s-ducheashti greutati tu continuitatea a lucrului.

Aestă ăntribari easti importantă ti comunitătsli di aspectu a continuitatea shi la chiro realizari a ăndrepturilor a lor ăn cadur a comunăljei shi pit a lor reprezentantsă tu CRAC lipseashti s-alumtă s-aibă shi permanent s-ajureadză arhiva ligată cu CRAC.

- **Numa ali strada ică altu obiectu di importantsă ti comunitatea**

Tu mari numir di comuni tu Republica Machidunia, tu chirolu tricut avea propuniri ti alăxeari a numilor a stradilor. Tsicara ca declarativ avem informatsii ca protsedura s-tinjisea, iara, tu arhivili a comunilor nu poati s-află informatsii ti lucrulu al CRAC, arhivă di a lor shedintsi, ăngrăpsiti dimăndări pitricuti pit arhiva până la Consiliulu a comunăljei. Tu mediumili avea informatsii ti alatusi tu protsedura ti alăxeari a numilor a sculiilor tu Ciair, Gostivarlji shi alti comuni cari s-aflară tu ahtări situatsii.

Tsicara ca tu articulu 41 ică articulu 55 di Nomlu ti condutsirea locală explisit nu easti spusă ca ăntribarea ti determinari a numilor a stradilor, platsa, apuntsă shi alti obiecti infrastructurali easti ăntribari ăn ligatură cu relatsiili anamisa di comunitătsli, iara, tu spiritlu di tinjiseari a ăndrepturli a tutulor comunităts cari băneadză tu comuna shi a lor partitsipari tu protseslu ti adutseari detsizii pi nivel local, consiliulu a comunăljei lipseashti s-caftă mindueari shi di la CRAC.

Cara s-vor atselji cari pricad a comunitătslor s-da propuniri ti numă a vărnuu stradă ică vără altu obiectu infrastructural, tu atsea situatsii, ca grupă di bănători ică vără asotsiatsii tu a lor numă lipseashti s-da propuniri până la Consiliulu a comunăljei, scljeama organlu cari adutsi detsizii ti atseali ăntribări. Nica ma multu, s-mindueashti ca easti ma ghini s-da propuniri ca temă ti discusii tu CRAC, a shi di a lor parti s-da propuniri până la consiliulu a comunăljei, scljeama până la organlu cari u adutsi detsizia definitivă.

- **Ăntribări ligati cu comunitătsli di sfera di cultura**

Tu nomlu ti condutsiri locală, nu easti spusă pretsiz cari ăntribări s-ljea tu videari ca ăntribări di interes ti relatsiili anamisa di comunitătsli.

Tu nomlu ti cultură tu RM, dupu articolu 2, terminlu Cultură, tu sensu atselui nom, li acatsă: creatsia, publicari creatsii artistitsi shi apurari shi ufiliseari a creatsiiljei.

Tuti reguli cari li aproachă Consiliulu, iu intră shi regulili ti finansari tu sfera di cultura, lipseashti ninti atsea s-hibă loati tu videari di parti a membrilor al CRAC shi elji s-u da minduearea a lor. Tu comunili tu Machidunii, general, atsea nu s-tinjiseashti shi ma multu s-duceashti tu comunili urbani cu mări bugeti a comunăljei, a tu comunili rurali ari ma multi exempli iu CRAC funcsioneadză cama ghini.

Tsicara ca s-mindueashti ca aestă ăntribari poati s-hibă di ahorghea interes a comunitătslor, dupu cercetărli a IDC, noari bază di informatsii ică documenti cari spun ca ma njitsli cominităts da propuniri până la consiliulu a comunăljei pit CRAC ti programi shi proecti di a lor interes.

Ma njitsli comunităts va s-lipsească s-li formalizeadză a lor căftări shi atsea poati s-u adară pit CRAC shi cu propuniri ti programi shi proecti di a lor interes cari poati s-li realizeadză asotsiatsii a bănătorlor. Di ahorghea importantsă easti programili s-hibă pitricuti până la comisii respectivi a comunilor shi până la consiliulu a comunăljei tu chiro cându s-analizeadză shi s-defineadză bugetlu ti anlu tsi yini.

- **Comuni tu RM cari obligator lipseashti s-fundeadză CRAC**

Tu RM, CRAC dupu nomlu lipseashti s-fundeadză tu aesti comuni: Brvenitsa, Debar, Dolneni, Zelenicovo, Iegunovtse, Chicia, Crushuva, Cumanova, Mavrova shi Rostushe, Petrovets, Sopsishte, Struga, Tetuva, Ciashca, Ciucer Sandevo, căsăbălu Scopia, Butel, Ciair, Shuto Orizari.

Tu tuti aesti comuni, nai ma niheam ună comunitati etnică easti cu protsentu di 20% ică ma multu tu comparari cu numirlu total a bănătorlor shi ti atsea easti fundată Comisii ti relatsii anamisa di comunitătsli.

- **Fundari a CRAC tu comuni iu numirlu total di bănători di comunităts diferenti easti ma mari di 20%**

Nomlu noari prividzută fundari comisii tu situatsii căndu numirlu total a bătătorlor a daulor ică ma multi comunităts etnitsi tu comuna deadun au ma mari numir di 20% di populatsia. Conditii ta s-fundeadză comisii easti ună comunitati s-hibă prezentă cu nai ma niheam 20% di numirlu total a bătătorlor.

Ma iara, comunitătsli, pit bătătorlji ică asotsiatsiili va s-lipsească s-da propuniri a consiliulu a comunăljei s-hibă fundat CRAC, di ispeti ca tu comuna băneadză mari numir di bătători cari pricad a comunitătslor diferenti. Aestă easti multu importantă tu situatsii căndu comunitătsli la alidzerli locali dit soni nu putură s-amintă s-aibă a lor reprezentantu tu consiliulu pit consilier cari dupu a lui pricădeari etnică easti di ma njica comunitati.

- **Fundari a CRAC tu comuni cari nu au obligatsii cu nom ta s-fundeadză**

Ari comuni cum suntu Gostivarlji, Vrapcishte, Conce, Lozovo shi alti, cari tu a lor statut au prividzută fundari al CRAC shi cu detsizii a Consiliulu a comunăljei u adrară atsel lucru. Aesti suntu exempli pozitivi shi ari initsiativi s-fundeadză comisii shi tu alti comuni. Dilema la vără di membrilji al CRAC easti desi aesti comuni, cari nu au obligatsii, ma iara fundară CRAC, lipseashti s-li tinjisească regulili a Nomlui ti condutsiri locală. Di ispeti a factului ca comunili cari nu au obligatsii dupu NCL s-fundeadză ahtari CRAC cu a lor statut au prividzută ca va s-fundeadză, elji lipseashti s-li tinjisească regulili a nomlui ti condutsiri locală. Pi internet frăndza: www.komz.mk poati s-veadă tuti comuni cari au fundată CRAC.

Manjitsli comnităts tu comunili iu dupu nomlu nu au obligatsii s-fundeadză CRAC, va s-poață s-da caftari pănă la Consiliulu a comunăljei cu scupo s-fundeadză ahtari CRAC, cari va s-agiută tu lucurlu a Consiliulu a comunăljei. Ashitsi minduerli a comunitatiljei, cari noari a ljei reprezentantu/consilieri tu Consiliulu, iara va s-hibă prezentati pănă la mambрилji a Consiliulu ninti s-hibă adusă detsizii definitivă. Tu atsea parti, poati s-agută shi ARĂC cari poati s-da propuniri a comunăljei ti fundari CRAC, shi va li actsenteadză amintatitsli shi ali comunitatea shi ali comuna.

- **Egal partitsipari a tutulor comunităts tu fundarea a CRAC**

Dupu alinea 2 di articulu 55 easti prividzută tu CRAC s-aibă idghu numir di membri di tuti comunităts. Atsea scljeamă ca cafi ună comunitati, fără diferentsă a numirlui shi protsentul tu comparari cu numirlu total a bătătorlor ăn cadur a comunăljei, tu comisia va s-partitsipeadză cu idghul numir ca shi alanti comunităts.

Tu praxa, nai ma mari numir di comunili u tinjiescu aestă regulă, ma nica ari CRAC pi nivel local tu cari noari idghu numir di reprezentantsă di comunitătsli. Atsea situatsii iu noari idghu numir

tu CRAC di tuti comunităts etnitsi easti multu serioză, shi poati s-priaducă s-facă negatsii a vărnuu detsizii a consiliulu a comunăljei, scljeama s-facă negatsii a protsedurăljei di ispeti ca protsedura tu protseslu di fundarea al CRAC nu eara complet tu sinfunilji cu nomlu.

- **Ufiliseari a limbilor**

Tu Republica Machidunia limbă ofitsială easti limba machidunească shi a ljei literi chirilitsi. Tu comunili, pi ninga limba machidunească shi a ljei literi chirilitsi, limbă ofitsială shi literili easti atsea tsi u ufilisescu nai ma niheam 20% di bănătorlji a comunăljei.

Ti ufiliseari a limbilor shi literili pi cari zburăscu ma niheam di 20% di bănătorlji a comunăljei detsizii adutsi consiliulu a comunăljei.

Tu comunili tu Machidunii nica noari exemplu di comună cari organizeadză reghistar a bănătorlor ta s-shtibă cats di elji, tu vără comună, ufilisescu limbă diferentă di limba machidunească. Nai ma multi ori, dupu pricădearea etnică s-mindueashti ca u ufiliseashti limba a comunitatiljei, ma atsea nu scljeamă ca cafi un tsi pricadi a unăi comunitati etnică u shtii shi u ufiliseashti limba a comunitatiljei a curi lji pricadi.

Exemplu: ari Arbineshi tu căsăbălu Scopia shi tu alti comuni cari nu u achicăsescu shi nu u zburăscu limba arbinishească shi ari Romi, Shuto Orizari shi tu alti comuni cari nu u ufilisescu limba a Romilor.

Analiză¹² a comunilor shi limbili cari s-ufiliseashti:

Comună	Limbă cari s-ufiliseashti
Mavrova shi Rostushe	Limba machidunească shi ănturtsească
Staro Nagoriciane	Limba machidunească shi sārbească
Studeniciani	Limba machidunească, arbinishească shi ănturtsească
Shuto Orizari	Limba machidunească shi a Romilor

---

¹² Materiali a Aghentsiiljei ti realizari a ăndrepturilor a comunitătslor shi OSCE, Berova, anlu 2014

Tsentar Jupa	Limba machidunească shi ănturtsească
Plasnitsa	Limba machidunească shi ănturtsească
Vrapcishte	Limba machidunească, arbinishească shi ănturtsească
Gostivarlji	Limba machidunească, arbinishească shi ănturtsească
Ciucer Sandevo	Limba machidunească, arbinishească shi sărbească
Crushuva	Limba machidunească, arbinishească shi armănească
Cumanova	Limba machidunească, arbinishească shi sărbească

- tabela 1 -

Tu aesti comuni, bănătorlji au ăndreptu s-comunicheadză cu comuna shi pi limba cari ofitsial s-ufiliseashti cu detsizii a consiliulu a comunăljei shi s-li amintă tuti informatsii shi documenti pi atsea limbă.

Tu practica, tsicara ca mari numir di consiliurli a comunilor au adusă detsizii ti ufiliseari ofitsială a mamultilor limbi (vedz tabela 1), atsea detsizii tu praxa multu niheam ică pute nu s-practicheadză, nai ma multi ori di ispeti a problemilor cu finansii shi hărgili ti tradustiri cari nu pot s-li anvălească.

Tu aestă parti, cara s-nu s-tinjisească detsizia a Consiliulu, ma njitsli comunităts, anamisa di alantă va s-poată s-da documentu ti jileari pănă la Ombudsmanlu shi pănă la Inspectoratlu di stat ti condutsiri locală.

Idghea ashitsi, lipseashti s-actsenteadză ca atselji cari pricad a comunitătslor tu vără comuni (ninti tut rurali), nu u ufilisescu a lor limbă di dada tsicara ca ti idghea easti data izini ofitsial s-ufilisească, ta s-nu adară situatsii “alantă parti” s-u achicăsească ca provocari.¹³

- **Membri a CRAC tu comuni iu băneadză ma mari numri di diferenti comunităts etnitsi**

Multi ori ari dilemă ti atsea cari comunităts lipseashti s-partitsipeazdă tu CRAC. Dupu nomlu, tuti atseali cari suntu reghistrati la ănreghistrarea dit soni lipseashti s-hibă prezentsă tu Comisia.

¹³ Interviu cu bănători tu chirolu di vizita a comunilor di parti a autorlui a textului

Ma njitsli comunităts lipseashti s-hibă proactivi cătră aestă ăntribari shi s-insisteadză a lor comunitati s-hibă prezentă tu CRAC tu comuna, shi ti atsea s-discuteadză cu membrilji a consiliulu. Dupu nomlu, comunitătsli cari suntu reghistrati la ănregistrarea dit soni lipseashti s-hibă prezentsă tu CRAC.

Consiliulu cara s-aducă detsizii cu cari comunitătsli nu suntu prezentsă tu sinfunilji cu nomlu, s-recomăndă s-adară consultatsii cu Ombudsmanlu, Inspectoratlu di stat ti condustsirea locală shi Comisia ti apurari di discriminari.

- **Temi posibil ti discusii la shedintsa a CRAC**

Dupu alinea 4 di articolu 55 di NCL, Comisia li ljea tu videari ăntribărlji ăn ligatură cu relatsiili anamisa di comunitătsli cari partitsipeadză tu comuna shi da mindueari shi propuniri ti modusili ti a lor năstritseari. Atseali suntu ăntribări definati tu articolu 41 di NCL, ma poati s-aibă shi alti ăntribări ti cari CRAC ică Consiliulu a comunăljei minduescu ca suntu ligati cu relatsiili anamisa di comunitătsli.

Di praxa di pănă tora, Comisia ari loată tu videari ăntribări diferenti shi atsea ti alăxeari a stradilor, aprucheari reguli di sfera di cultura, bugetlu a comunăljei, nitinjiseari a aradăljei shi irinjea, băteri tu sculiili primari shi tu sculiili di mesi shi alti. A ljei dimăndări pit arhiva a comunăljei CRAC lipseashti s-li pitreacă pănă la Consiliulu a comunăljei cari dupu nom easti obligat s-aducă detsizii ti atseali ăntribări.

Ma njitsli comunităts, desi singurlji bănători ică pit asotsiatsiili shi altă organizată formă, cara s-minduească ca easti lipsită, pit a lor reprezentantu tu CRAC poati s-da propuniri ti temi ti discusii tu CRAC ti cari mindueashti ca suntu di interes a comunitatiljei a lor. Noari limitari a temilor, tut pănă idghili suntu di interes atselor cari pricad a comunitatiljei.

- **Ăntribări shi temi cari nu suntu sum competentsii a CRAC**

Lipseashti s-shtibă ca CRAC nu easti asotsiatsii a bănătorlor ică vără altu ahatri organ/organizatsii. A ljei lucru easti determinat cu nom, dupu cari ea pitreatsi mindueari shi propuniri pănă la Consiliulu a comunăljei.

Multi di CRAC tu publica li prezenteadză a lor activităts cu proectu tu cari eara purtatori, ma aoatsi easi dilema desi ashitsi ies di a lor tserclju di lucru.

Idghea ashitsi, CRAC nu poati s-aducă detsizii nitsi vără poati s-dzăcă ca amintă ma multi botsuri anamisa di membrilji, shi cara s-nu poată membrilji al CRAC s-agiungă consensus ti vără dimăndări, atumtsea s-pitrec tuti propuniri, fără diferentsă cât suntu diferenti anamisa di eali, s-hibă pitricuti până la consiliulu a comunăljei tu formă scriată pit arhiva shi dupu atsea consiliulu va s-aducă detsizii ti eali.

- **Ligătura a CRAC cu Comitetlu ti relatsii anamisa di comunitătsli, Secretariatlu ti realizari a contractului di Ohărda shi ARĂC**

Dupu nomlu, CRAC pi nivel a comunilor formal nu suntu ligati nitsi au obligatsii s-comunicheadză cu Comitetlu parlamentar ti relatsii anamisa di comunitătsli, cu Secretariatlu ti realizari a contractului di Ohărda shi cu ARĂC.

Di altă parti, membrilji a CRAC, cându adară consultatsii cu bănătorlji di comunitătsli cari li prezenteadză, lipseashti s-li determineadză tuti provocări shi problem cu cari s-străvăsescu comunitătsli, shi ti atsea s-pitreacă informatsii până la ARĂC, cari ma anclo poati s-li informeadză alanti institutsii cu cari colaboreadză cum suntu SRCO, directsiili ti developari shi niintari a educatsiiljei pi limbili shi directsia ti afirmari shi niintari a culturăljei atselor cari pricad a comunitătslor tu Republica Machidunia, shi tu colaborari cu elji, s-developeadză dimăndări ti a lor năstritseari.

Di praxa shi experienta di până tora amintati tu chirolu a lucrului a CRAC tu comunili, ari lipsitură ti formalizari canali ti comunicatsii shi colaborari anamisa di aesti organi. Comunicatsii permanentă shi obligatoară anamisa di CRAC tu comunili cu Comitetlu parlamentar ti relatsii anamisa di comunitătsli, SRCO shi ARĂC poati s-priaducă ti ma bun calitet tu lucrulu a comisiilor tu comunili, a ninti leghislatorlu s-spună tuti problemi cu cari s-străvăsescu pi nivel local shi s-colaboreadză ti a lor năstritseari. Atsea ăntribari poati s-reguleadză ăn cadur a statutilor a comunilor shi regulamentili ti lucru a CRAC shi alanti institutsii.

- **Ufiliseari a simbolui shi hlambura a comunitătslor tu comunili**

Bănătorlji cari pricad a vărnu comunitati ăn cadur a comunăljei, atsea căftari lipseashti s-u prezenteadză ninti di a lor reprezentantu-membru tu CRAC. Dupu atsea CRAC lipseashti s-discuteadză ti atsea ăntribari shi ti idghea s-pitreacă propuniri până di consiliulu a comunăljei. Tu sinfunilji cu Nomlu ti condutsiri locală consiliulu a comunăljei ari obligatsii s-aducă detsizii ti

atsea ăntribari. Ma noari obligatsii s-u approachă minduearea a CRAC, shi detsizia poati s-hibă shi negativă.

Atselor cari pricad a comunitatildei cari u deadi propunirea, la si dimăndă s-organizeadză andamasi directi cu membrilji a consiliulu shi s-la da explicari ti a lor căftari, cum shi amintaticlu ti tuts bănători tu comuna, cara s-hibă apruceată atsea propuniri. Tu atsea parti poati s-caftă sustsăniri shi di mediumuli shi di alanti asotsiatsii a bănătorlor tu comuna cari va s-poată s-informeadză ti initsiativa shi s-adară lobi ninti membrilji, la shedintsa a consiliulu propunirea s-hibă apruceată.

Ari comuni, cari nu li tinjiescu regulili a nomlui shi nu li bagă public tuti simboli shi hlamburi, tu sinfunilji cu nomlu. Tu atsea parti, atselji cari pricad a comunitătslor shi a lor asotsiatsii lipseashti s-da reactsii shi s-li informeadză tuti organi competenti, cu căftari ti năstritseari a situatsiilor shi tinjiesari a nomlui. Ti jail, vără di comunili suntu neutrali, shi mari parti di atselji cari pricad a comunitătslor, cu scupo s-nu s-confronteadză cu a lor cobanatori tu locurli iu băneadză, nu vor shi formal s-da reactsii, scljeama s-pitreacă documentu ti jileari shi ashi ma anclo.

- **Cum shi tu cari protsedură ună comunitati poati s-da propuniri ti educatsii pi limba di dada?**

Atselji cari pricad a comunitătslor – părintsălji, cari vor ficiorlji a lor s-ănveatsă pi limba di dada, lipseashti s-pitreacă căftari până la consiliulu a comunăildei cari cu detsizii poati s-da izini s-fundeadză clasă, tu sinfunilji cu criteriumili shi regulamentul ti fundari clasă. Dupu atsea easti lipsită shi midueari di la Ministeriatlu ti educatsii shi shtintsă.

Dupu informatsii orali amintati tu chirolu cându s-tsănea treninzi ti ănsănătusheari a capatsitetilor a CRAC shi dupu compararea adrată di parti a CRCL shi IRZ anlu 2013, ari căftări ti fundari clasi cari va s-ănveatsă pi limba di dada, idghili suntu apruceati di parti a consiliulu a comunăildei, ma Ministeriatlu ti educatsii shi shtintsă nica noari data izini.

- **Explicari avtentică a articolui 41 shi articolu 55 di NCL**

Regulativa leghislatoară ligată cu ăndrepturli a comunitătslor, da bună bază ti realizari a ăndrepturilor a comunitătslor, shi nai ma mari parti di eali s-realizeadză. Di altă parti, ari vără tendentsii la consiliurli a comunilor s-lu dghivăsească nomlu ashi tsi nu li ljea tu videari shi alanti

solutsiui leghislativi, shi s-da explicări cari nu agiută ti realizari a ăndrepturilor a comunitătslor. Mari numir di asotsiatsiili cari lu realizeadză lucrulu a CRAC shi realizari a ăndrepturilor a comunitătslor, yin pănă di informatsii dupu cari eventual explicari a regulili di articolu 41 shi 55 di Nomlu ti condutsirea locală poati s-da apandăsi ti vără dilemi shi provocări cu cari s-străvăsescu CRAC a cu atsea shi comunitătsli pi nivel local. Dupu IDC-Tetova, easti lipsită s-caftă avtentic explicari a articurli 41 shi 55 di NCL, shi tu protsedura ma anclo, tu sinfunilji cu explicarea, s-ahurhească cu alăxeari shi completari atselui nom.

Pi ninga ăntribărli cu cari s-caftă avtentic explicari a articurli di nomlu ari shi alti dilemi ti ăndau ăntribări ăn ligatură cu fundarea shi functsionarea a CRAC shi idghili suntu băgati tu aestu raportu.

Tu aestă parti, consiliurli a comunilor, cu statutili ică regulamentili ti lucru poati s-năstreacă ună parti di problemili, shi tu atsel contextu ARĂC tu colaborari cu CRCL poati s-developeadză dimăndări cari va s-hibă apruheati di parti a consiliurli a comunilor.

Suplimentu 2: Propuniri ti explicari avtentică a articolui 41 shi articolu 55 di NCL.

- **Monumenti shi seamni di monumenti**

Cu scupo s-ăNSEAMNĂ importanti evenmenti shi persoane di istoria a comunitătslor, tu sinfunilji cu Nomlu ti monumenti memoriali shi seamni di monumenti¹⁴ poati s-adară monumenti memoriali shi seamni di monumenti. Dupu articolu 5 di nomlu, Monumentu memorial poati s-adară Parlamentul ali Republica Machidunia, tu sinfunilji cu aestu nom.

Initsiativa ti adrari monumentu memorial poati s-yină, cum shi s-da finansii ti a lui adrari: Parlamentul ali Republica Mcahidunia shi organili a condutsiriljei di stat, reonili a condutsiriljei locală, institutsii, asotsiatsii a bănătorlor shi fondatsii, alti persoane yiuristitsi shi bănători cari spun interes ti atsea.

Monumentu poati s-adară comunili, cāsăbălu Scopia shi comunili tu cāsăbălu Scopia, tu sinfunilji cu aestu shi cu altu nom.

Atselji cari pricad a comunitătslor, organizats tu asotsiatsii ică ca persoane individuali, poati s-da initsiativă pănă la consiliulu a comunilor ti adrari monumentu, cum shi s-da finansii ti a lui adrari.

---

¹⁴ Fimiridă ofitsială ali RM numir 66/04

Tu sinfunilji cu articulu 17 di idghul nom, consiliulu a comunăljei u aproachi programa ti chiro di tsintsi anj cu votari a consiliulu a comunăljei cu multsimi dublă, scljeama dupu ashi dzăslu ăndreptu al Badinter.

Tu sinfunilji cu nomlu, Ministeriatlu ti cultură determineadză subiectu cari va s-hibă competentu ti a lor avigljeari ma anclo, tsăneari, apurari shi ufiliseari.

Tu praxă, vără di comunitătsli cara s-aibă propuniri ti adrari monumentu pi nivel local, atselji cari pricad atsiljei comunitati, ca persoanei individuali ică pit asotsiatsiili tu cari suntu membri, poati s-pitreacă propuniri până la Consiliulu a comunăljei ti a lor băgari. Ghini va s-hibă, tu atsel protses di ăndridzeari shi developari a ideiljei s-hibă involvată shi CRAC, cari dupu atsea poati s-da sustsăniri shi s-u afirmeadză căftarea.

8. Ombudsman

Roljea a Ombudsmanlui easti definată cu articolu 77 di Constitutsia ali Republica Machidunia shi cu Nomlu ti Ombudsman.¹⁵ Dupu articolu 2 di nomlu, Ombudsmanlu easti organ ali Republica Machidunia cari li apură ăndrepturli constitutsionali shi leghislativi a bănătorlor shi a tutlor alanti persoani cāndu la suntu frămti cu acti, cu activităts ică fără activităts di parti a organilor a directsiiljei di stat shi di alti organi shi organizatsii cari au competentsii publitsi shi cari ari activităts shi ljea metri ti apurari a printsipilor ti discriminari shi egal partitsipari atselor cari pricad a comunitătslor tu organili a condutsiriljei di stat, organili a reonilor a condutsiriljei locală shi institutsiili shi slujbili publitsi.

Dupu articolu 33 di idghul nom, cāndu Ombudsmanlu va s-constateadză ca nu suntu tinjisiti ăndrepturli constitutsionali shi leghislativi atselui cari da documentu ti jileari di organili a directsiiljei di stat shi di alti organi shi organizatsii cari au competentsii publitsi ică nu suntu tinjisiti printsipili a discriminatsiiljei shi egal partitsipari a comunitătslor tu organili a condutsiriljei di stat, organili a condutsiriljei locală shi institutsiili shi slujbili publitsi ică suntu adrati alti lucruri niregulari shi cara s-minduească ca realizarea a actului directiv va s-priaducă ti mari znjii ăn ligatură cu ăndreptului a persoanăljei cari easti involtată va s-caftă:

- ti vără chiro s-prilungă realizarea a actului directiv până adutsearea a detsiziiljei di parti a organlui secundar
- ti vără chiro s-prilungă realizarea a actului directiv până adutsearea a detsiziiljei di parti a giudicului competentu
- ti vără chiro s-prilungă realizarea a actului directiv până adutsearea a detsiziiljei di parti a giudicului competentu

Organili dit articolu 2 di aestu nom au obligatsii diunăoară, a nai amănat tu chiro di trei dzăli di dzua di aprucharea a căftariljei data di Ombudsmanlu s-u aducă detsizia shi s-u pitreacă până di Ombudsmanlu detsizia cu cari actul directiv easti ti vără chiro prilundzit până di realziarea. Organili competenti au obligatsii dupu dipisearea a protsedurăljei detsizia s-u pitreacă shi până di Ombudsmanlu.

Dupu Nomlu ti Ombudsman, noari ăngrăpsit formular ti jileari shi tu continuitet didem un exemplu cari poati s-ufilisească di parti a bănătorlor.

---

¹⁵ Nom ti procuror public <http://www.ombudsman.mk/upload/documents/Zakon%20na%20NP.PDF>

Tu protsedură, ninti di O, ofitsial s-ufiliseashti limba machidunească shi literili chirilitsi, cum shi limba shi literili cari u zburăscu nai ma niheam 20% di bătătorlji.

Ombudsmanlu ari cantselarii Scopia, shi cantselarii pit reonili Tetuva, Chicia, Bituli, Shtip, Strumitsa shi Cumanova iu easti prezentat cu vitse Ombudsmanji.

Comunicatsia cu Ombudsmanlu poati s-hibă personal, pi poshta, fax, telefoni ică pit poshta electronica.

Membriji a CRAC, cara s-minduească ca ari discriminari di parti a organilor di stat, institutsiili ică organizatsiili cu competentsii publitsi, ică noari egal partitsipari atselor cari pricad a comunitătslor tu organili a condutsiriljei di stat, organili a condutsiriljei locală shi institutsiili shi slujbili publitsi, ti atsea apoati s-lu informeadză Ombudsmanlu, cum shi ARĂC, cari tu protsedura ma anclo, explicată ma ninti, poati s-da propuniri ică s-ljea metri ti a lor năstritseari.

Suplimentu 3: Formular ti jileari pănă di Ombudsmanlu

9. Comisii ti apurari di discriminari (CAD)

Comisia ti apurari di discriminari (CAD), cu a ljei competentsii, poati s-agioacă roljă importantă ăn ligatură cu apurarea a ăndrepturilor a comunitătslor.

Anamisa di alanti, CAD li ari aesti competentsii¹⁶:

- li ljea tu videari documentili ti jileari, da a ljei mindueari shi dimăndari ti situatsii concreti ligati cu discriminarea;
- atselui cari lu da documentul ti jileari lji da informatsii ti a lui ăndrepturi shi posibilităts ti ahurheari protsedură giudicătoară ică vără altă protsedură ti apurari;
- da initsiativă ti ahurheari protsedură ninti di organili competenti căndu nu s-tinjiseashti aestu nom;
- u informeadză publica ti situatsiili di discriminari shi organizeadză activităts ti promovari shi educatsii ti egalitati, ăndrepturli a omlui shi nidiscriminarea;
- colaboreadză cu organili competenti ti realizari a egalitatiljei shi apurarea a ăndrepturilor a omlui tu condutsirea locală;
- da propuniri a organilor di stat ti loari metri ti realizari a egalitatiljei;
- da mindueari ti propuniri di nomuri, importanti ti apurari di discriminari;

Bănătorlu poati s-hibă discriminat shi s-da documentu ti jileari pi bază di sexu, rasa, buiaua a chealiljei, ghenlu, pricădeari a grupăljei marghinalizată, pricădeari etnică, limbă, tsitătsinii, origină sotsială, pisti shi pistonini, educatsii, pricădeari politică, status personal ică status tu sotsietatea, hendichep psihic shi fizic, ilichii, status familiar ică ăncurunat, status cu avearea, situatsia cu sănătatea ică cari tsi s-hibă altă bază.

Sfera tu cari bănătorlu poati s-hibă discriminat shi s-aibă ăndreptu s-da documentu ti jileari până di comisia:

- Lucurlu shi relatsiili ti lucru;
- Educatsii, shtintsă shi sportu;
- Sigurantsă sotsială, tu cari intră shi sfera di apurarea sotsială, penzia shi asigurarea di invaliditati, asigurarea a sănătatiljei shi apurari a sănătatiljei;
- Giuditsli shi sfera yiuristică cum shi directsia;

---

¹⁶ Fimiridă ofitsială ali RM 50/2010

- Băinari;
  - Informari publică shi mediumi;
  - Axes pănă di avearea materială shi servisili;
  - Membrură shi angajari tu organiztsii sindicali, partiili polititsi, asotsiatsii a bănătorlor shi fondatsii shi alti organizatsii fundati pi bază di membrură;
  - Cultură shi
  - Alti sferi determinati cu nom.
- Chiro ti dari documentu ti jileari tu situatsii di discriminari?
Documentul ti jileari pănă di CAD s-da nai amănat tu chiro di trei meshi di momentul cându s-featsi delictul/actul atselor cari suntu discriminats.
- Cum s-da documentul ti jileari?
Pi carti ică oral, personal tu comisia ti apurari di discriminari, pi poshta, telefoni ică pit poshta electronica.
- Limbili pi cari poati s-da documentul ti jileari
Documentul ti jileari poati s-da:
- Pi limba machidunească
  - Pi limbă cari u zburăscu ma multu di 20% di bănătorlji ali Republica Machidunia
  - Cari tsi s-hibă limbă ofitsială shi a ljei literi cari s-ufilisescu tu reonlu a condutsiriljei locală, shi comisia va s-apăndăsească shi pi limba machidunească shi pi aestă limbă.
- Hărgi ti dari documentu ti jileari.
Căndu s-da documentul ti jileari nu s-păltescu nitsi taxi nitsi vără alti hărgi
- Informatsii complementari cari lipseashti s-da cu documentul ti jileari?
Tuti informatsii, facti shi argumenti ti cari minduescu ca poati s-ufilisească ti confirmari a discriminatsiiljei?
- Chiro lipsit ti apandasi di CAD dupu darea a documentului ti jileari
Nai amănat tu chiro di 90 di dzăli di momentul cându va s-da documentul ti jileari, comisia va s-da mindueari ti ashi dzăsa discriminari pănă la mini shi pănă la atsel contra cari lu pitrec documentul ti jileari shi cara s-confirmeadză ca ari discriminari, va s-da propuniri ti moduslu cum s-năstreacă problemlu cu nitinjisearea a ăndreptului. Aestă va s-hibă pitricută shi pănă la mini shi pănă la atsel cari mi discrimină.
- Protsedură cându CAD confirmeadză ca ari discriminari

Persoana ti cari easti confirmată ca adră discriminari, lipseashti s-u năstreacă problemlu cu nitinjisearea a ăndreptului tu chiro di 30 di dzăli di dzua căndu u apruche dimăndarea, cum shi ti atsea s-u informeadză comisia.

Suplimentu 2: Format a documentului ti jileari pănă la CAD (pagina 35)

10. DIMĂNDĂRI TI REALIZARI A ĂNDREPTURLOR A COMUNITĂTSLOR PI NIVEL LOCAL

Dimăndări ti ARĂC ti colaborari cu CRAC

1. Implementari shi formalizari a canalilor ti comunicatsii shi colaborari anamisa di ARĂC shi CRAC pi nivel di comună, cu scupo alăxeari a informatsiilor ăn ligatură cu situatsiili shi modusili ti ma efectiv realizari shi niintari a ăndrepturilor a comunitătslor pi nivel local, tu sinfunilji cu competensiili a ARĂC determinati tu articolu 16(2) di Nomlu ti niintari shi apurari a ăndrepturilor atselor cari pricad a comunitătslor cari suntu ma niheam di 20% di populatsia tu Republica Machidunia.
2. Organizari evenmenti promotivi shi campanji ti crishteari, limbidzari shi cunushteari cu loclu, roljea shi competensiili a ARĂC cătră membrilji a consiliuror a comunilor shi CRAC, asotsiatsiili a comunitătslor, organizatsiili tsivili, bănătorlji, mediumili shi alti involvati părtsă tu diferenti comuni shi reoni tu statlu.
3. Organizari “dishclisi dzăli a ARĂC” pit cari cafi un involvat bănător, atselji cari pricad a comunitătslor, institutsiili locali, reprezentantsălji a sectorlui tsivil, mediumili shi alti involvati subiecti poati di aproapea s-cănoască cu lucrurlu shi activitătslji a ARĂC.
4. Membrilji a Forumlui partitsipativ, ăn cadur a ARĂC, s-angajeadză shi s-organizeadză andamasi permanenti shi consultatsii cu membrul respectiv di a lor comunitati tu comunili shi CRAC cu scupo alăxeari informatsii anamisa di elji shi mindueri ăn ligatură cu realizarea shi niintarea a ăndrepturilor a comunitătslor tu comuna.

Dimăndări ti ARĂC ti colaborari cu comunili

1. Activitătš proactivi di parti a ARĂC ti dari initsiativi ti andamasi directi shi discusii cu primarlji, prezidnetsă a consiliurli shi membri a CRAC tu comunili, cu scupo s-determineadză provocărli cu cari s-străvăsescu atselji cari pricad a comunitătslor pi nivel local shi ti tinjiseari shi realizari a regulilor definati cu articolu 41 shi articolu 55 di Nomlu ti condutsirea locală.

2. ARĂC s-da initsiativă ti discusii tu comunili, tu colaborari cu Comunitatea a reonilor ti condutsirea locală (CRCL), ti determinari a listăljei cu reguli locali, cari lipseashti s-aproacă ică s-alăxească cu ahorghea multsimi di voturi di parti a consiliurli a comunilor (ashi dzăslu ăndreptu al Badinter) tu sinfunilji cu articou 41(3) di Nomlu ti condutsirea locală.
3. ARĂC s-da initsiativă ti discusii, tu colaborari cu CRCL shi Ministeriatlu ti condutsirea locală, ăn ligatură cu determinarea a finansiilor di bugetili a comunilor ti lucrari fără cheadic a CRAC, a nai ma multu ti ănsemnari a evenmentilor culturali shi avigljeari a identitatiljei culturală shi lingvistică a comunitătslor tu comunili.
4. ARĂC s-adară analiză, s-da initsiativă ti discusii shi s-da propuniri ti modeli ti protses public shi transparentu ti alidzeari membri a CRAC di parti a consiliurlor a comunilor, cum shi căt consiliurli a comunilor li ljea tu videari shi aduc detsizii ăn ligatură cu datili mindueri shi dimăndări di parti a CRAC.

Dimăndări ti ARĂC ti colaborari cu asotsiatsia pi nivel local

1. ARĂC s-realizeadză colaborari directă shi s-asigureadză sustsăniri a asotsiatsiilor tsivili a comunitătslor cari partitsipeadză pi nivel local cu scupo ănsănătusheari a capatsitetilor a lor s-lji prezenteadză shi s-alumtă ti interesili a comunitătslor di ninti a condutsiriljei locală shi tsentrală ti tuti ăntribări di a lor interes.
2. Tu atsel contextu, ARĂC s-organizeadză andamasi permanenti pi nivel di comună/reghionali cu asotsiatsiili a comunitătslor cu scupo s-developeadză relatsii di partneri cu elji, s-cănoască cu problemili reali shi cu provocărli cu cari s-străvăsescu comunitătsli pi nivel local, cum shi s-informeadză ti a lor competentsii shi activitătshu shi ti programili shi lucrulu a Guvernului pi plan ti apurari shi realizari a ăndrepturilor a tutulor comunitătshu.

3. ARĂC s-fundezdă shi s-ajureadză reghister a asotsiatsiilor a comunitătslor cari lucreadză shi s-alumtă ti realizari ma buni ăndrepturi a comunitătslr shi proectili cari elji li realizeadză pi nivel local, reghional ică pi nivel di stat.

Dimăndări ti ARĂC ti colaborari cu mediumili pi nivel local

1. ARĂC s-implementeadză comunicatsii permanentă shi colaborari cu mediumili electronitsi shi di presă cari funcsiuneadză pi nivel reghional shi local, cu scupo s-informeadză ti tuti a ljei proecti shi activităts actuali shi cu scupo animatsii a mediumilor ti situatsiili shi provocărli tu realizarea a ăndrepturilor a comunitătslor tu comunili.
2. ARĂC s-da sustsăniri shi s-organizeadză activităts educativi shi alti activităts ti reprezentantsălji a mediumilor pi nivel local cu tsi va s-ănsănătusheadză roljea a lor tu protseslu ti adrari multiculturalizmu tu sfera di mediumili shi va s-asigureadză implementari sotsială, apurari shi promovari a elementilor esentsiali ti avigljeari a identitatiljei, limba shi cultura a comunitătslor pi nivel local.
3. ARĂC s-organizeadză ahorghea treninzi ti ma sănătoasi axii shi shteari a conducatorlor a lăcrătorlor, cum shi a reprezentantsălor a asotsiatsiilor a comunitătslor cari ljea parti tu Forumlu partitsipativ ti comunicatsii cu mediumili shi relatsii cu publica.

Dimăndări ti ARĂC ăn ligatură cu Parlamentul ali Republica Machidunia

1. ARĂC s-da initsiativă ti andamasi shi s-stimuleadză permanent alăxeari mindueri cu scupo ma efectiv realizari shi niintari a ăndrepturilor a comunitătslor pi nivel local anamisa di membrilji a Comitetlui ti realatsii anamisa di comunitătsli di la Parlamentul shi prezidentsălji shi membrilji a CRAC shi tu idghili s-partitsipeadză activ.
2. ARĂC, tu colaborari cu CRCL shi Secretariatlu ti realizari a Contractului di Ohărda shi alti institutsii competenti, s-da initsiativă shi s-organizeadză discusii profesională ică consultatsii ăn ligatură cu lipsitura ti asigurari avtentix explicari a articolui 41 shi articolu 55 di Nomlu ti condutsirea locală.

3. ARĂC, tu colaborari cu ministeriatlu respectiv, alanti institutsii competenti shi sectorlu tsivil, s-da sustsăniri ti analizi shi discusii ti alăxeari shi completari a articolui 41 shi articolu 55 di Nomlu ti condutsirea locală.

11. Bibliografii

1. ăndrepturi a comunitătslor tu Republica Machidunia. Valori comuni, 2005.
2. Ufiliseari a printsiplui ti egal partitsipari. IDC shi CRCL, 2014
3. Tut tsi voi s-shtiu ti comisiili ti relatsii anamisa di comunitătsli. IDC, 2011
4. Comisii ti apurari di discriminari www.kzd.mk
5. Realizari a ăndrepturilor a comunitătslor (OSCE 2012).

13. Internet adresi tsi poati s-ufilisească

1. Institut ti developari a comunitatiljei www.irz.org.mk
2. Comisii ti relatsii anamisa di comunitătsli - IDC www.komz.mk
3. Comunitati a reonilor a condutsiriljei locală www.zels.org.mk
4. Secretariat ti realizari a Contractului di Ohărda www.siofa.gov.mk
5. Organizatsia ti sigurantsă shi colaborari tu Europa www.osce.org/skopje
6. Delegatsii a Comisiiljei europeană
http://eeas.europa.eu/delegations/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/index_en.htm
7. Ministeriat ti condutsiri locală www.mls.gov.mk
8. Parlamentu ali Republica Machidunia www.sobranie.mk

Suplimentu 1: Listă cu nomuri cu cari amandmanili constitutsionali s-priandreg shi s-pretsizedză

Amandmanili constitutsionali s-priandreg shi s-pretsizedză cu alăxiri shi/ică cu completari alushtor nomuri:

a) Nomuri ligati cu ufilisearea a limbilor shi cari adară alăxiri tu tuti nomuri relevanti di aspectu di ufiliseari a limbilor (Amandman V):

- Nom ti alidzeari deputats¹⁷ tu Parlamentul ali Republica Machidunia
- Nom ti alăxeari shi completari a Nomlui ti alidzeari Prezidentu¹⁸ ali Republica Machidunia
- Nom ti alăxeari shi completari a Nomlui ti ănregistrari¹⁹ a bănătorlor, nicuchiratili shi apartamenturli tu RM
- Nom ti alăxeari shi completari a Nomlui ti administratsia di stat²⁰
- Nom ti completari a Nomlui ti publicari²¹ a nomurlor shi alanti reguli shi acti tu “Fimirida ofitsială ali Republica Machidunia”
- Nom ti alăxeari shi completari a Nomlui ti condutsiri locală²²
- Nom ti completari a Nomlui ti protsedura executivă²³
- Nom ti completari a Nomlui ti problemili directivi²⁴
- Nom ti alăxeari shi completari a Nomlui ti protsedură ti documentu ti jileari²⁵
- Nom ti alăxeari shi completari a Nomlui ti protsedură ti strămbătati²⁶
- Nom ti alăxeari shi completari a Nomlui ti protsedura ti directivă gheenerală²⁷

b) Nomuri ligati di documentili personali (Amandman V):

- Nom ti alăxeari shi completari a Nomlui ti cartea ti identitati²⁸

---

¹⁷ Nom ti alidzeari deputats “Fimiridă ofitsială ali Replica Machidunia”, nr.42/02

¹⁸ Fimiridă ofitsială ali Republica Machidunia”, nr.11/04

¹⁹ Fimiridă ofitsială ali Republica Machidunia”, nr.43/02);

²⁰ Fimiridă ofitsială ali RM”, nr.17,40,85/03

²¹ Fimiridă ofitsială ali Republica Machidunia”, nr. 43/02

²² Fimiridă ofitsială ali Republica Machidunia”, nr. 35/04

²³ Fimiridă ofitsială ali Republica Machidunia”, nr. 64/03

²⁴ Fimiridă ofitsială ali Republica Machidunia”, nr. 44/02

²⁵ Fimiridă ofitsială ali Republica Machidunia”, nr. 44/02

²⁶ Fimiridă ofitsială ali Republica Machidunia”, nr. 44/02

²⁷ Fimiridă ofitsială ali RM nr. 44/02

²⁸ Fimiridă ofitsială ali RM nr. 38/02 shi 16/04

- Nom ti alăxeari shi completari a Nomlui ti evidentari matică²⁹
- Nom ti alăxeari shi completari a Nomlui ti lucărli interni³⁰
- Nom ti alăxeari shi completari a Nomlui ti pasaporti³¹ a tsitătsejli ali Republica Machidunia
- Nom ti completari a Nomlui ti sigurantsă a autocomunicatsiljei³² pi căljurli

c) Nomuri ligati cu educatsia (Amandman V shi VIII):

- Nom ti alăxeari shi completari a Nomlui ti educatsii tu sculiili primari³³
- Nom ti alăxeari shi completari a Nomlui ti educatsii tu sculiili di mesi³⁴

d) Nomuri ligati cu competentsiili a reonilor a condutsiriljei locală shi a lor finansari (Amandman XII):

- Nom ti condutsiri locală³⁵
- Nom ti taxili³⁶ ti avearea
- Nom ti alăxeari shi completari a Nomlui ti taxili administrativi³⁷
- Nom ti completari a Nomlui ti lucărli interni³⁸
- Nom ti organizari teritorială³⁹ a condutsiriljei locală tu Republica Machidunia
- Nom ti finansari a reonilor a condutsiriljei locală⁴⁰
- Nom ti cāsăbălu⁴¹ Scopia
- Nom ti taxili ti comunalii⁴²

Alti acti importanti ti ufiliseari a amandmanilor constitutsionali di la anlu 2001:

Regulamentu⁴³ a Parlamentului ali RM ti implementari a Amandmanilor V, X, XIV, XVI shi XVIII

---

²⁹ Fimiridă ofitsială ali Republica Machidunia “, nr. 38/02

³⁰ Fimiridă ofitsială ali RM”, nr. /02

³¹ Fimiridă ofitsială ali Republica Machidunia “, nr. 20/03 shi 46/04

³² Fimiridă ofitsială ali Republica Machidunia “, nr. 38/02 shi 38/04

³³ Fimiridă ofitsială ali RM nr. 63/04

³⁴ Fimiridă ofitsială ali RM nr. 67/04

³⁵ Fimiridă ofitsială ali RM nr. 5/02

³⁶ Fimiridă ofitsială ali RM nr. 61/04

³⁷ Fimiridă ofitsială ali RM nr. 61/04

³⁸ Fimiridă ofitsială ali RM nr. 38/02

³⁹ Fimiridă ofitsială ali RM nr. 55/04

⁴⁰ Fimiridă ofitsială ali RM nr. 61/04 shi 96/04

⁴¹ Fimiridă ofitsială ali RM nr. 55/04

⁴² Fimiridă ofitsială ali RM nr. 61/04

⁴³ Fimiridă ofitsială ali RM nr. 60/02

Suplimentu 2: Propuniri ti avtentic explicari a articolui 41 shi articolu 55 di NCL

Articol 41 Nom ti condutsiri locală (textu actual)		Ăntribări ti avtentic explicari
Alinea 1	Consiliulu poati s-lucreadză cara s-hibă prezentsă la shedintsa multsimi di numirlu total a membrilor a consiliulu.	Noari ăntribări
Alinea 2	Consiliulu adutsi detsizii cu multsimi botsuri di prezentsălji, cara s-nu hibă determinată altă turli cu nom shi cu statut.	Noari ăntribări
Alinea 3	Regulili cari suntu ligati cu cultura, ufilisearea a limbilor shi literili pi cari zburăscu ma niheam di 20% di bănătorlji tu comuna, determinarea shi ufilisearea a truplui shi hlambura a comunăljei , s-aproachă cu multsimi di boitsuri di membrilji a consiliului cari suntu prezentsă, ma fără di altă lipseashti s-aibă multsimi di botsuri di membrilji a consiliului cari suntu prezentsă cari pricad a comunitătslor cari nu suntu multsimi di populatsia tu comuna.	Ăntribări ti alinea 3 di articolu 41: 1. Cari suntu regulili di cultura shi tsi tut acatsă? 2. Desi bugetlu a comunăljei lipseashti s-aducă cu multsimi ahorghea, cara s-hibă cu el prividzută păradz shi ti cultura, shi tu momentul di votari, finansii ti cultură suntu parti integral a bugetlui total a comunăljei? 3. Desi cându voteadză consiliulu a comunăljei, ti ăntribări ligati cu alinea 3 di articolu 41, prezidentul obligator lipseashti s-u bagă ăntribarea ti votari dau ori pi aradă, cu atsea tsi deftera aradă va s-voteadză mash atselji cari pricad a ma njitslor comunităts cari partitsipeadză tu consiliulu a comunăljei?
Alinea 4	La shedintsa a consiliulu dupu regulili, s-voteadză public.	Noari ăntribări
Alinea 5	Ti cafi shedintsă a consiliulu s-angrăpseashti shi legat.	Noari ăntribări

- tabelă 2 -

Articol 55 Nom ti condutsiri locală (textu actual)		Ăntribări ti avtentic explicari
Alinea 1	Tu comuna tu cari nai ma niheam 20% di numirlu total a bănătorlor determinat la ănreghistrarea dit soni a populatsiiljei suntu atselji cari pricad a vărui comunitati, s-fundează comisii ti relatsii anamisa di comunitătsli.	Noari ăntribări
Alinea 2	Tu Comisia di alinea 1 di aestu articol intră idghu numir reprezentantsă di cafi ună comunitati cari bănează tu comuna.	Ăntribări ti alinea 2 di articulu 55: 1. Cara s-hibă determinată cu ănreghistrarea dit soni ca vără comunitati etnică tu vără comună easti prezentă, a cându s-fundează cu detsizii a consiliulu a comunăljei nu easti reprezentată cu membru tu Comisia ti relatsii anamisa di comunitătsli: a) desi ashi fundata comisii, fără reprezentantsă a tutulor comunităts cari dupu reghistrarea bănează tu comuna, s-lugurseashti ca easti fundată tu sinfunilji cu nomlu? b) desi ashi fundata comisii ari bază leghislativă s-functsionează shi s-da mindueari a consiliulu?
Alinea 3	Moduslu ti alidzeari a membrilor s-determinează cu statut.	Noari ăntribări
Alinea 4	Comisia li ljea tu videari ăntribărli cari suntu ligati cu relatsiili anamisa di comunitătsli cari bănează tu comuna shi da mindueari shi propuniri ti a lor năstritseari.	Ăntribări ti alinea 4 di articulu 55: 1. Cari poati s-caftă mindueari di comisia ti relatsiili anamisa di comunitătsli, shi cari poati s-pitreacă propuniri ti loari tu videari vără temi până di comisia ti relatsii anamisa di comunitătsli? 2. Tu cari formă (sciată ică orală) s-caftă propuniri shi mindueri di comisia ti relatsii anamisa di comunitătsli, shi tu cari formă comisia li da a ljei mindueri până la consiliulu a comunăljei? 3. Cari exact determinează cari ăntribări suntu ligati cu relatsiili anamisa di comunitătsli? 4. Cari suntu ăntribărli ligati cu relatsiili anamisa di comunitătsli cari comisia ti relatsii anamisa di comunitătsli poati s-li ljea tu videari?

		<p>5. Desi cāndu s-voteadză shi s-aproachi bugetlu a comunăljei di parti a consiliulu a comunăljei, ninti atsea lipseashti s-hibă agiuntă mindueari di comisia ti relatsii anamisa di comunitătsli, cara s-hibă tu bugetlu prividzuti hărgi di sfera di cultura, shi atsea easti parti integrală a bugetlui?</p>
<p>Alinea 5</p>	<p>Consiliulu a comunăljei ari obligatsii s-li ljea tu videari minduerli di alinea 4 di aestu articol shi s-aducă detsizii ăn ligatură cu eali.</p>	<p>Ăntribări ti alinea 5 di articolu 55:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tu cari protsedură shi cum comisia ti relatsii anamisa di comunitătsli li da minduerli până la Consiliulu a comunăljei? 2. Desi consiliulu a comunăljei, ti ăntribări ligati cu alinea 4 di articolu 55 di nomlu ti condutsiri locală, ninti s-aducă detsizii ti atseali ăntribări, lipseashti obligator s-caftă mindueari di comisia ti relatsii anamisa di comunitătsli? 3. Tu cari chiro consiliulu a comunăljei ari obligatsii s-li ljea tu videari minduerli a comisiiljei ti relatsii anamisa di comunitătsli, shi ti căt chiro lipseashti s-aducă detsizii ăn ligatură cu eali?

- tabelă 3-

Suplimentu 3: Format posibil ti formular ti litigatsii pănă la O

Pănă la:

OMBUDSMANLU

Str. "Dimitrie Ciupovschi" nr.2

1000 Scopia

Република Македонија
НАРОДЕН ПРАВОБРАНИТЕЛ
O M B U D S M A N
Republic of Macedonia

DOCUMENTU TI JILEARI

1. INFORMATSII TI PERSOANA CARI S-JILEASHTI:

NUMĂ SHI PARANUMĂ _____ LOC TI BĂNARI _____

ADRESĂ _____ TELEFONI _____

PRICĂDEARI ETNICĂ _____

2. SEXU: M F _____ 3. ILICHI _____

4. PROFESII _____ 5. TSITĂTSINII _____

6. ORGAN ICĂ ORGANIZATSII TI CARI EASTI DOCUMENTUL TI JILEARI

_____
_____

7. NUMĂ, PARANUMĂ SHI FUNCTSII A PERSOANĂLJEI OFITSIALĂ CARI NU LU TINJISI ĂNDREPTUL A PERSOANĂLJEI CARI S-JILEASHTI

_____
_____

8. TU CONTINUITET ĂNGRĂPSITS LI INFORMATSII TI ACTUL (SOLUTSII, CONCLUZII SHI ASHI MA ANCLO) CU CARI NU VĂ EASTI TINJISIT ĂNDREPTUL ICĂ SPUNETS CUM VĂ EASTI ADRATĂ ZNJII

_____

9. ĂNGRĂPSITS CARI METODI YIURISTITSI LI AVETS UFILISTĂ (PĂNĂ CARI ORGAN SHI CĂNDU)

---

10. SUPLIMENTU (ARGUMENTU):

---

11. TU CANTSELARIA A OMBUDSMANLUI EARATS APRUCHEAT DI (NUMĂ SHI PARANUMĂ A PERSOANĂLJEI OFITSIALĂ)

DATĂ

SEMNU A PERSOANĂLJEI CARI S-JILEASHTI

Suplimentu 4: Format a documentului ti jileari până la CAD

REPUBLICA MACHIDUNIA

Comisia ti apurari di discriminari

bul. Gotse Delcev bb (Obiectul ali RTVM) etaj 20, Scopia
tel. 02/3232-242

DOCUMENTU TI JILEARI

IMPORTANTĂ: Di documentul ti jileari cari nă lu pitricut, copii va s-hibă pitricută până persoană individuală/persoană yiuristică, scljeama organlu contra cari lu didets documentul ti jileari.

INFORMATSII PERSONALI TI PERSOANA CARI S-JILEASHTI

1. **NUMĂ:** _____

2. **PARANUMĂ:** _____

3. **NUMĂ:** _____

4. (persoana cari s-jileashti cara s-hibă persoană yiuristică)

5. **ADRESĂ/SCAMNU:** _____

_____
(persoana cari s-jileashti cara s-hibă persoană yiuristică)

6. **SEXU:** _____

7. **DATA DI NEASHTIRI:** _____

8. **TELEFONI:** _____ **E-MAIL:** _____

9. **PRICĂDEARI ETNICĂ:** _____ (nu easti informatsii obligatoară)

10. **DESI LU DIDETS DOCUMENTUL TI JILEARI TU NUMĂ A VĂRNUI ALTĂ PERSOANĂ:**

_____
(apăndăsits cu DA ică NU)

11. **CARA S-HIBĂ APANDĂSEA PI ĂNTRIBAREA DI MA-NSUS CONFIRMATIVĂ, SPUNETS TU A CURI NUMĂ LU DIDETS DOCUMENTUL TI JILEARI:**

_____

12. **DESI AVETS SINFUNILJI DI PERSOANA TU A CURI NUMĂ LU DIDETS DOCUMENTUL TI JILEARI:**

_____ (apăndăsits cu Da ică NU; cara s-hibă DA, idghea didets-u tu videari)

INFORMATSII TI PERSOANA INDIVIDUALĂ/PERSOANA YIURISTICĂ, SCLJEAMA ORGANLU CONTRA CARI LU DIDETS DOCUMENTUL TI JILEARI

1. CARA S-HIBĂ DOCUMENTUL TI JILEARI TI PERSOANĂ YIURISTICĂ/ORGAN:

- **NUMĂ:** _____
- **SCAMNU:** _____
- **TELEFONI:** _____
- **DESI LUCRATS TU ATSEA PERSOANĂ YIURISTICĂ/ORGAN:** _____
(apăndăsits cu Da ică NU)

2. CARA S-HIBĂ DOCUMENTUL TI JILEARI TI PERSOANĂ INDIVIDUALĂ:

- **NUMĂ SHI PARANUMĂ:**
_____
- **ADRESĂ:** _____
- **TELEFONI:** _____
- **DESI PERSOANA TI CARI DZĂTSETS CA VA DISCRIMINĂ ATSEA U ADRĂ PI LOCLU IU LUCRATS/CĂNDU LI DIPISEATS OBLIGATSIILI A VOASTI:** _____
(apăndăsits cu Da ică NU)

- **CARA S-HIBĂ APANDĂSEA DI MA-NSUS POZITIVĂ, SPUNETS IU LUCREADZĂ ATSEA PERSOANĂ:** _____
_____

(numă a companiiljei/institutsiiljei/organizatsiiljei, adresa, telefoni, pozitsii/loc iu lucreadză atsea persoană)

IMPORTANTĂ: Cara s-aibă ma multi persoane individuali shi/ică persoane yiuristitsi, scljeama organi contra cari li didets documentili ti jileari, Vă plăcărsim ti cafi un di elji s-umplets ahorghea documentu ti jileari.

ISPETI/TS TI DISCRIMINARI

Ăntsercljeats ună ică ma multi ispets ti discriminari, pi cari bază minduits ca hits discriminats.

1. Sexu	11. Alti turlii di pistusini
2. Rasa	12. Educatsii
3. Buiau a chealiljei	13. Pricădeari politică
4. Ginsă	14. Status personal ică status tu sotsietatea
5. Pricădeari a unăi grupă marginalizată	15. Hendichep psihofizic
6. Pricădeari etnică	16. Ilichii
7. Limbă	

8. Tsitătsinii
9. Origină sotsială
10. Relighii ică pisti

17. Situatsii familiară ică di ăncurunari
18. Status di aveari
19. Situatsia cu sănătatea
20. Vără altă ispeti: (ăngrăpsits cari) _____

IU S-FEATSII EVENMENTUL TI CARI DIDETS DOCUMENTU TI JILEARI

1. LUCURLU SHI RELATSII LA LUCRU
2. EDUCATSII, SHTINTSĂ SHI SPORTU
3. SIGURANTSĂ SOTSIALĂ, IU INTRĂ SHI APURAREA SOTSIALĂ, ASIGURARI TI PENZII SHI TI INVALIDITATI, ASIGURARI A SĂNĂTATILJEI SHI AVIGLJEARI A SĂNĂTATILJEI
4. YIURISDICTIONSII SHI DIRECTSII
5. BĂNARI
6. PUBLIC INFORMARI SHI MEDIUMI
7. AXES PĂNĂ DI AVEARI SHI SERVISI
8. MEMBRURĂ TU SINDICATI, PARTII POLITITSI, ASOTSIATASII A BĂNĂTORLOR SHI FONDATSII ICĂ ALTI ORGANIZATSII CARI S-BAZEADZĂ PI MEMBRURĂ
9. CULTURA
10. ALTI SFERI DETERMINATI CU NOM _____
_____ (ăngrăpsits)

DESCRIPTSII A EVENMENTULUI (explicats-lu evenmentul detal ti cari didets documentu ti jileari, ăngrăpsits li informatsiili ti chirolu, loclu, persoanili cari eara prezentsă shi ashi ma anclo)

IMPORTANTĂ: Cara s-va lipsească ma multu loc ti ăngrăpseari, ufilisits shi altă frăndză.

ARGUMENTI (ăngrăpsits li argumentili cari li didets ca documenti complementari deadun cu documentul ti jileari)

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

1. **DESI AVETS AHURHITĂ PROTSEDURĂ GIUDICĂTOARĂ** _____ (apăndăsits cu DA ică NU)

2. **CARA S-AHURHIT, NINTI CARI GIUDIC SHI CĂNDU** _____

_____

(didets shi copii di documentul ti jileari)

3. **DESI AVETS CĂFTATĂ AGIUTOR DI ALTĂ INSTITUTSII** _____ (apăndăsits cu DA ică NU)

4. **CARA S-AVETS CĂFTATĂ, DI CARI SHI CĂNDU** _____

_____

(didets shi fotocopii di corespondentsia)

LOC SHI DATĂ

SIMNĂTURĂ